

Når vold blir til vold

- Hvordan hjelpe aggressive barn og unge som selv har vokst opp med vold og aggresjon?

Psykolog Per Isdal

Alternativ til

WORLD

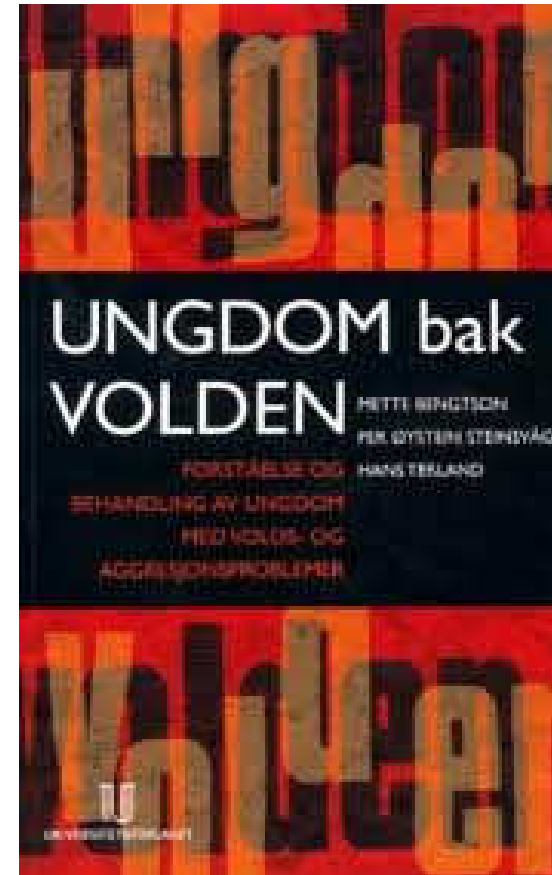
Atv-ung

Prosjekt for Oslo kommune 2000 – 2004
60 ungdom med voldsproblemer pr.år

Mer enn 80% av disse var vokst opp i familier der det var vold

Utøveren og offer
i samme person

(Vi ønsker et ATV-Ung i Stavanger)

Å FORSTÅ BARN MED UTFORDRENDE ELLER DESTRUKTIV ATFERD

- For å forhindre eller forebygge vold må vi forstå «voldsutøveren». Hva ligger bak volden? Hvordan tenker og føler han/hun? Hvilken funksjon har volden?
 - DET MÅ VÆRE SAMMENHENG MELLOM ÅRSAK OG TILTAK!
- eksempel: de sultne barna

Meningen med volden
av Per Isdal

KOMMUNEFORLAGET

MENINGEN MED VOLDEN: Jente 21 år – ”DEN GODE MOR”

- GRAVID
- VIL ADOPTERE BORT BARNET OG TA SITT LIV
- ”JEG ER OND” (selvbildet)
- Store atferdsproblemer siden 12 års alder
- TORTURERER OG DREPER SIN KANIN
- AVMAKTEN OVER Å VÆRE VITNE TIL FARS VOLD

Et synlig barn

- Denne jenta har vært synlig mange ganger siden hun var 11
 - naboskap og nærmiljø, skole, barnevern, utekontakt, sykehus og lege, politi

Eller: At hun har det vanskelig har mange sett!

Summing: hva kunne hjulpet denne jenta før hun ble 21, hva hadde hun trengt?

Behandlingsprinsipp 1

- Det er de voksne som må være **motivert**
- Barn som har opplevd voksne som svikefulle, onde eller uforutsigbare må få være skeptiske og avventende
- **Om at ting tar tid** (det som har tatt mye tid å skape tar også lang tid å forandre)
- **Om å snakke 95% av tiden**

Jesper Juul i Magasinet

«Foreldrene til en 13 år gammel jente blir skilt etter mange år med konflikter og vold. Jentas prestasjonsnivå på skolen synker, og hun er veldig lei. I en samtale med PPT forteller hun at hun ofte har vært utsatt for vold fra faren. Han blir seinere fratatt retten til å være sammen med henne. Ingen hjelper jenta. Hun er alene med angsten, smertene og sorgen, og orker til slutt ikke skolen.

Så får hun hjelp! Det vil si at forskjellige offentlige instanser holder mange møter med hverandre (uten henne). Moren og hennes nye samboer blir rådet til å sette grenser (altså lage regler) og å være konsekvente.»

forts.

«mennesker med flere års utdanning og erfaring foreslår at foreldrene tvinger henne ned i bilen hver morgen for å kjøre henne til skolen. Når hun nekter å gå ut av bilen og inn på skolen, skal de kjøre henne hjem igjen. Så skal hun sitte i isolasjon på rommet sitt uten tv, pc eller mobil, til skoledagen er over («være konsekvente»)

«Slik har hun nå sittet i flere måneder uten at denne avanserte formen for pedagogikk og oppdragelse i praksis har hatt noen positiv virkning – hverken på hennes depresjon eller lyst til å gå på skolen»

Hvis du var deprimert....

Ville det hjulpet med grenser?

Ville det vært bra å bli tvunget på jobben?

Ville det vært bra å bli straffet hvis du ikke orket?

Hadde det vært bra om omgivelsene var konsekvente?

Hva er problemet?

- Er problemet atferden (at hun ikke går på skolen)
- Er problemet det som ligger bak atferden? (depresjon, vold og traumer osv.)

Hva er problemet?

Behandlingsprinsipp 2

«Barnets stemme»

Vi må sikre at barnet, dets følelser og dets historie ikke blir borte i våre voksne endringsbehov

-En i personalet får i oppgave å være barnets stemme – være det barnet som har blitt voldsutsatt og sviktet, det barnet som er trist, redd, og som har mistet håp og tro på både livet og seg selv

-De andre får i oppgave å ta inn barnets stemme

DEPRESJON

Den klareste karakteristika ved barn med store atferdsproblemer og aggresjonsproblemer er **depresjon**

- Ulykkelig over livet
- Ulykkelig over egen fungering
- Ulykkelig over at alle er så sinte på dem
- Ulykkelige over at ingen liker dem/de er ensomme

Suicidale tanker og forsøk

Tro på at de er gale/sinnsyke/noe er feil med dem

Depresjonen gjør også at de ikke bryr seg så mye om hva de gjør, hvordan det går og hva andre sier

Hva er aggresjon?

Aggresjon er en forsvarsreaksjon

Flight – Fight - Freeze

Betyr at ungdommen er redd/føler seg truet

Problem: aggresjon avler aggresjon

Problem: løsningen blir problemet (en vane, et samspill, en identitet, en ressurs)

Hva hjelper mot frykt?

Vi leter etter hva som hjelper mot aggresjon (og utagering)

Men hvis dette er barn som først og fremst er redde hva blir da metodene?

”Å lage en voldsmann...”

- **DU FÅR UTLEVERT ET NYFØDT GUTTEBARN, DET ER DIN OPPGAVE Å SØRGE FOR AT DENNE GUTTEN ENDER OPP SOM EN MANN MED STORE VOLDSPROBLEMER.**
- **HVORDAN VILLE DU GÅ FRAM I OPPDRAGELSEN, HVA VILLE DU LEGGE SPESIELT VEKT PÅ. LAG EN «KOKEBOK» PÅ HVORDAN DU SKAL GÅR FRAM FOR Å LAGE EN VOLDSMANN.**

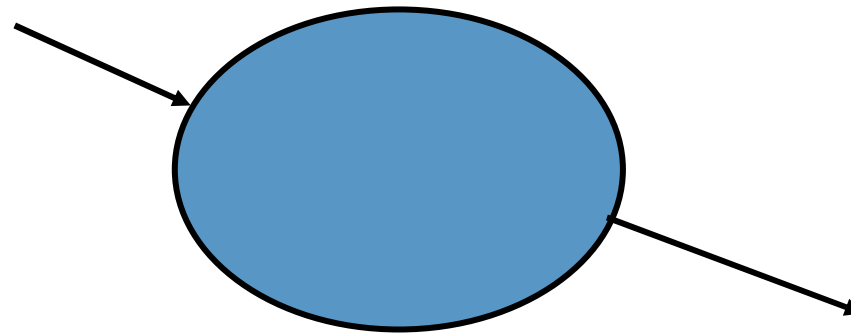
To hovedårsaker til VOLD

- 1. FATTIGDOM**
- 2. TIDLIGERE UTSATT FOR VOLD**

VOLD AVLER VOLD

- **VOLD AVLER VOLD: VOLDEN KOMMER UT ET ANNET STED ENN DER DEN KOMMER INN**

Vold inn

vold ut

UTFORDRINGEN ER Å KLARE Å SE SAMMENHENGEN

Fokus på symptomet

- Barns **uttrykk** blir det vi kaller symptomet
- Symptomet skal ikke tas bort – det skal brukes som **barnets stemme**
- Hva er det symptomet forteller, hva er det barnet prøver å uttrykke?
- Fra løsningsfokus til **meningsfokus**

SAMSPILL

barn med volds- og aggresjonsproblemer kan komme inn i et kronisk og ensidig samspill med omgivelsene

samspillet øker både barnets og omgivelsenes avmakt og øker risiko for ny vold

HVORDAN KOMME UT AV FASTLÅSTE SAMSPILL?

Behandlingsprinsipp 3

- **Om å begynne et annet sted:** barn som konsekvent har blitt angrepet, korrigert, kritisert eller straffet trenger at helperne gjør noe annet
- **Om å se baksiden av aggresjonen;** sorgen, frykten, hjelpsløsheten

alene

« det var mange som snakket om meg, men ingen som snakket med meg »

Prinsipp 4:

Snakk med barnet

(problematisering av utredning og kartlegging)

HENRIK 6 ÅR

- ET VOLDELIG BARN
- 50 VOLDSEPISSODER PR. DAG
- HVER GANG HAN SKAL SPISE MAT
- BARNETS SYMPTOM FORTELLER EN HISTORIE
- **VOLD INN** ET ANNET STED ENN **VOLD UT**
- DEN "GODE FAR" OG DEN "DÅRLIGE MOR"

DEN SÅRBARE HJERNEN

**BARN ER FØDT MED EN SVÆRT UFERDIG HJERNE, HJERNEN
UTVIKLES GJENNOM ERFARING (STIMULERING)**

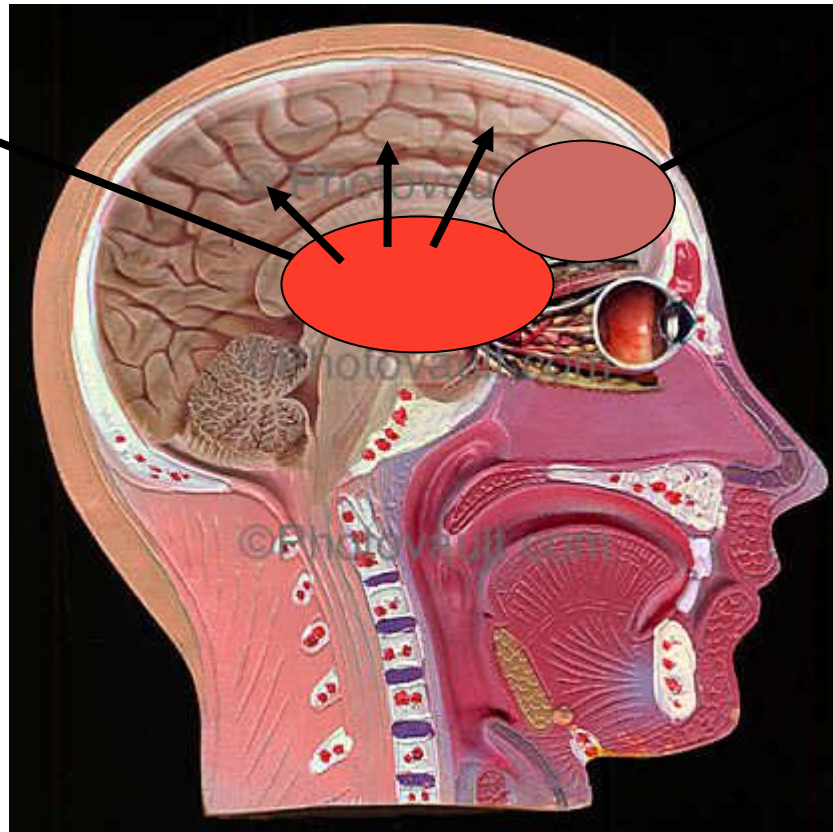
**HJERNEN UTVIKLES PÅ DEN MÅTEN AT DE DELER SOM
BRUKES/STIMULERES VIL VOKSE, DE SOM IKKE BRUKES VIL
IKKE UTVIKLE SEG. **Bruce Perry – Child Trauma Academy**
(USE-DEPENDENT)**

**HVORDAN BLIR HJERNEN TIL TRAUMATISERTE BARN
(mennesker som har opplevd mye/sterk utrygghet og fare)**

Nervøs aktivering

**LIMBISK
SYSTEM**

+

**FRONTAL-
LAPP**

-

EFFEKT AV STERKE/GJENTATTE TRAUMER:

- KRONISK FYRING OG OVERAKTIVITET I DET LIMBISKE SYSTEM
- **PÅVIRKER OG SENKER AKTIVITET I FRONTAL CORTEX**
- LIMBISK SYSTEM AKTIVERER IDEAKTIVERER OMRADER AV HJERNEN KNYTTET TIL FAREBEREDSKAP

Effekt på hjernen (forts.)

- VARIG UTSKILLELSE AV STRESSHORMONER SOM CORTISOL PÅVIRKER FUNKSJONSNIVÅ FOR EKSEMPEL I CORPUS CALLOSUM OG HIPPOCAMPUS
- høy utskillelse av endogene opiater av betydning for funksjon og hjerneutvikling

VOLDSPREGEDE BARN

- EN OPPVEKST I VOLD (OG OMSORGSSVIKT) PREGER BARNET OG BARNETS HJERNE
- BARN FUNGERER UT FRA SINE HJERNER
- **VOLDSPREGEDE BARN VISER UTTRYKK** (ATFERDSPROBLEMER, IMPULSIVITET, KONSETRASJONSPROBLEMER, LÆREVANSKER, URO, STRESSBARHET ETC.) **SOM ER SÅRBARE FOR EN VISS TYPE DIAGNOSTISERING – ADHD!**
- **RITALIN HAR OGSÅ EFFEKT PÅ VOLDSPREGEDE BARN** (sentralstimulerende medikament som bl.a. øker aktivisering i synapsene i frontallappen) **PROZAC SENKER LIMBISK AKTIVERING**
- **NÅR MEDISINEN VIRKER BEKREFTES DIAGNOSEN!**

Konklusjonen farger "blikket"

8-årig gutt drept av sin stefar etter flere år med brutal fysisk vold

- En "urolig" gutt
- ADHD som diagnose + medisinerings
- Alle senere "tegn på vold" blir fortolket i forhold til diagnosen, når barnet får mer symptomer blir dette sett på som et resultat av feildosering av medisinen
- **Diagnosen skapte en BLINDHET for det som faktisk skjedde i barnets liv**

perspektivskift

Fra

Barn som KAN men ikke VIL

Til

Barn som VIL men ikke KAN

METODER:

DET ER MANGE VEIER TIL ROM!

HOVEDINGREDIENS ER TID, TÅLMODIGHET, EMPATI, TAKHØYDE FOR TILBAKEFALL SAMT STØTTE FRA ANDRE (spes. fra ledelse)

- **Masse kompetanse hos vernepleiere (god atferdsterapi)**
- **Kjempegode ideer fra flotte programmer: WEBSTER-STRATTON (de utrolige årene), PMT og MST**
- **SKOLEPROGRAMMER (CONNECT OG OLWEUS) ER TILPASSET GRUPPER OG HAR IKKE METODIKKEN FOR INDIVIDUELLE (og traumatiserte) ELEVER**
- **NOEN IDEER FRA "VOLD I SKOLEN" (Per Isdal)**

Hva trenger barn - 2

1. AT VI TAR HENSYN TIL DEN VOLDSPREGEDE HJERNEN (hypersensitiv for aggresjon og utrygghet) = **voksne med aggresjonskontroll**
2. UTVIKLING AV DE STRUKTURER I HJERNEN SOM IKKE HAR BLITT STIMULERT = **TANKER, SPRÅK OG KOMMUNIKASJON**
3. DET MOTSATTE AV VOLD OVER TID = **TRYGGHET OG KJÆRLIGHET**

HVORDAN MØTE BARN SOM ER PREGET AV VOLD

- **FORSTÅ AT BARNET ER PREGET**
- **TYDELIGHET, INFORMASJON, STRUKTUR OG RUTINER**
- **PÅLITELIGHET OG FORUTSIGBARHET**
- **AT VI STYRER SINNE (AGGRESIV ATFERD, HØYE STEMME, BANNING, TRUENDE ATFERD ETC.)**
- **HVIS SINNE – ALLTID SNAKK OM DET ETTERPÅ, TA ANSVAR**
- **VÆR MODELLER FOR EMPATI, SYMPATI MED ANDRE, KJÆRLIGHET OG ROLIG KONFLIKTLØSNING**
- **.....(deres erfaringer?)**

HVORDAN SKAL BARN BLI TRYGGE?

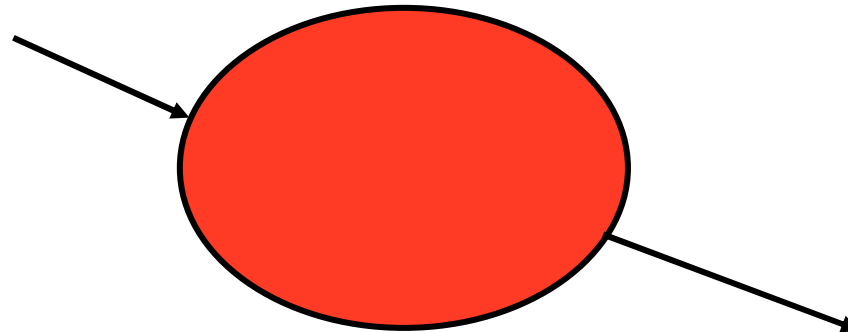
- Henrik er et utrygt barn, han spør ofte: **”Er du sint nå?”**
- Lærer svarer for å roe Henrik: **”Nei”**
- Problemet er at Henrik er svært sensitiv og at han som oftest har rett når han spør!
- Henrik trenger en lærer som hjelper han til å skjønne:
 1. At Henriks følelser (ofte) er riktige
 2. At mennesker kan være sinte uten at de skader andre (at sinne ikke alltid er farlig)

”Ja nå er jeg sint Henrik, det har du rett i, men jeg kommer ikke til å eksplodere eller skade deg for det.”

Inntrykk på hjernen

Traumer (vold) påvirker hjernen

Inntrykk
På hjernen

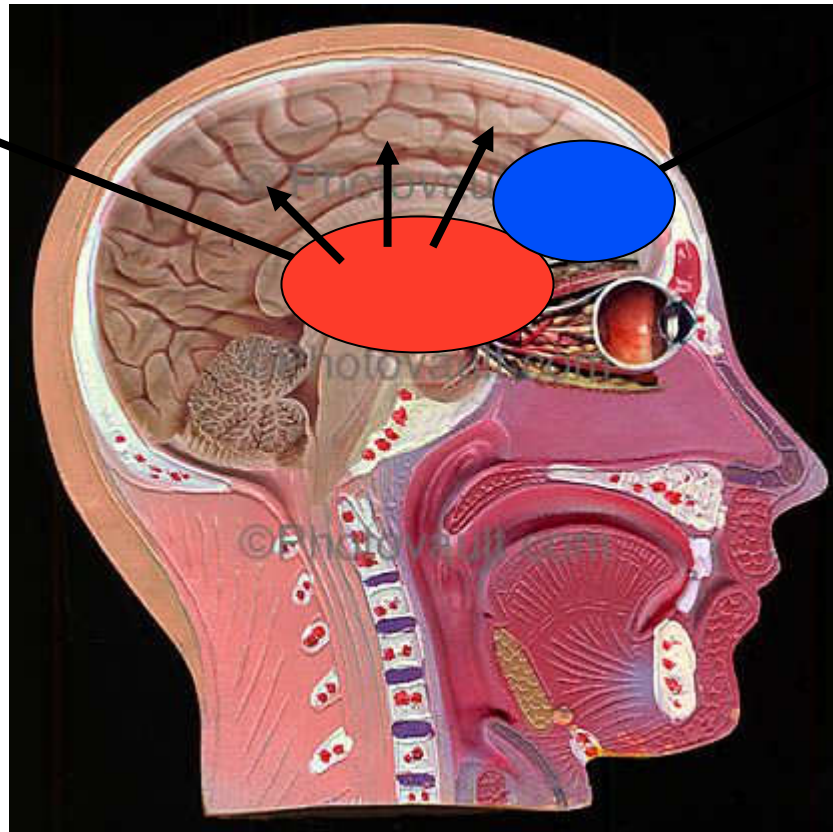
Uttrykk i
atferd

UTFORDRINGEN ER Å KLARE Å SE SAMMENHENGEN

Vi må endre barnehjerner

LIMBISK
SYSTEM

+

FRONTAL-
LAPP

-

SKAL VI HJELPE HENRIK?

- Psykoterapi er ingen løsning for Henrik fordi han er i en kronisk tilstand av ulykkelighet over ikke å fungere
- Henrik er grovt traumatisert men trenger hjelp til å fungere før han kan ha noen nytte av traumebehandling = **AKTIV OG SYSTEMATISK "MILJØTERAPI" OVER TID**
- Henrik gjør enormt mye med sine omgivelser, den effekten han får blir i neste omgang et hinder for å kunne hjelpe han til endring = før vi kan gjøre noe med Henrik så må vi gjøre noe med de voksne rundt han
- Henrik er et helt spesielt barn, han kan ikke behandles som alle de andre = **INDIVIDUELLE KRAV OG REGLER**

Det store dilemmaet!

- Vi kan forstå Henrik, men hva med alle de andre barna og det Henrik gjør med dem
- Henrik blir dypt ulykkelig av å ikke fungere/miste kontroll. Hvis vi ikke klare å redusere symptomet vil også Henrik få det verre

En «forstående tilnærming» er både utfordrende og vanskelig

TRINN 1

FOKUS PÅ "HJELPEREN"

Mål: Redusere læreres aggresjon ("han er psykopat") og avmakt. Øke empati

Tiltak: Gi lærerne en ny og empatisk forståelse av Henrik. (For å hjelpe barn må du først lære deg å bli glad i barnet). Lære om hvorfor barn blir sånn som Henrik. Lære om barnehjernen

TRINN 2

FOKUS PÅ HJELPEREN

Mål: Redusere læreres avmakt gjennom å få oversikt i kaoset. Ta en mer aktiv rolle

Tiltak: REGISTRERING (hvor, når, hva, mot hvem, i hva slags situasjoner)

Tiltak: Endre på for krevende situasjoner

TRINN 3

FOKUS PÅ SAMSPILL

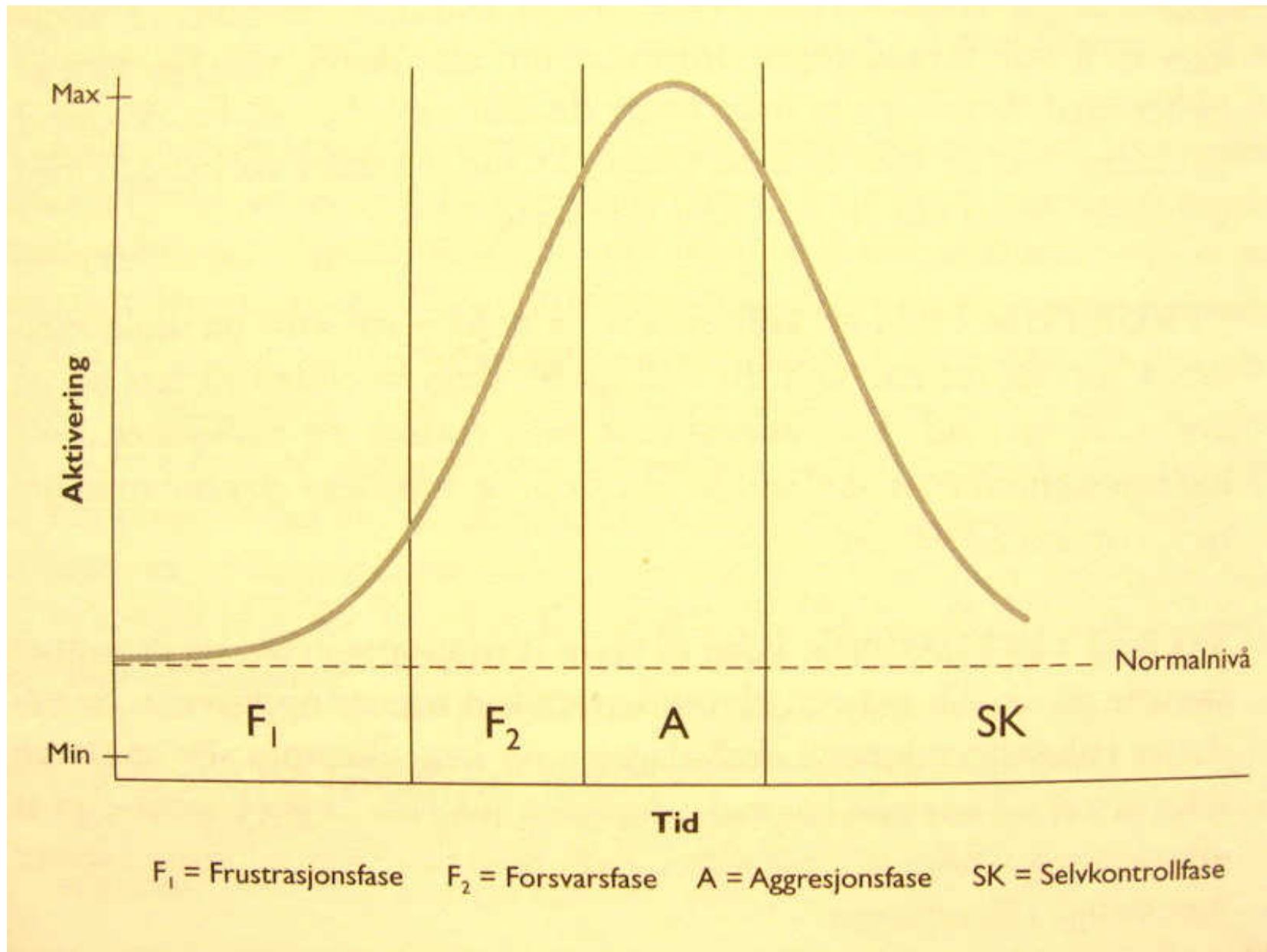
Mål: Endre samspill og etablere rutiner for å begrense utagering/vold

Tiltak:

- **Start og avslutting**
- **Informasjon og forberedelser til Henrik**
- **Strukturert voldsforhindrende strategi: F-F-A-SK**
- **Systematisk bruk av gode relasjoner**

Vanlige faser i utvikling av voldsatferd

- Frustrasjonsfase (før)
- Forsvarsfase (før)
- Aggresjonsfase (under)
- Selv-kontrollfase (etter)

MÅLET MED "FASESTRATEGIEN"

1. Forebygge vold og redusere skadevirkninger av volden gjennom å ha ulike strategier i ulike deler av "fyringskurven"
2. Målet er å unngå vold/utagering ved å gripe inn så tidlig som mulig og så ofte som mulig
3. **Gi hjernen erfaringer på å "bøye av" en uro**
4. **Bruke voldssituasjoner til læring og utvikling**

TRINN 4

FOKUS PÅ HENRIK

Mål: utvikle bedre atferdsmestring

Tiltak:

- **Gradvis økende krav til fungering**
- **Ros og feedback på framgang (ukesoppsummering)**
- **Positiv feedback til FORELDRE og til andre kolleger**
- **Finne områder der Henrik kan få ansvar og dermed oppleve betydning og mestring**

Nb! AVMAKTSANALYSE – SKAPE MENING PÅ TILBAKEGANG OG FRAMSKRITT FOR Å HOLDE MOTET OPPE

TRINN 5

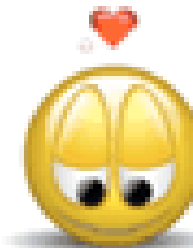
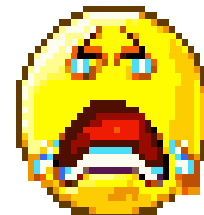
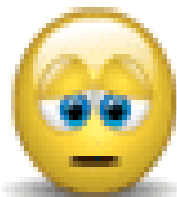
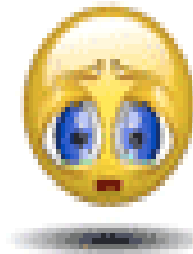
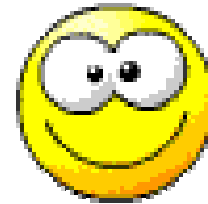
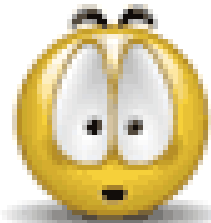
FOKUS PÅ UTVIKLING

Mål: bygge nye strukturer i hjernen som gir bedre fungering

Tiltak:

- Fokus på kommunikasjon og følelser
- Utvikling av følelssespråk
- **OVERFORTOLKNING**

FØLELSER

ARBEID MED FØLELSER

MITT SINNE:

NAVN

HVA GJØR JEG

1

2

3

4

5

6

TRINN 6

FOKUS PÅ EMPATIUTVIKLING

Mål: utvikle Henriks forståelse av andre

Tiltak:

- Fokuset i samtaler flyttes over til andres følelser
- Aktiv ros og kommentering på all hensynstaking, på vennskap og på der Henrik gir seg i konfliktsituasjoner

(TRINN 7)

FOKUS PÅ TRAUMER

Mål: bearbeiding av traumer, redusert angst, endret selvforståelse ("jeg er redd for at han skal dukke opp hver dag, jeg husker mye")

Tiltak: Strukturert og trygg voldsfokusert gjennomarbeiding

- gruppeterapi er bra!

3. **N**ORDISKE
KONFERANSE
VOLD
BEHANDLING

Radisson SAS Plaza Hotel, Oslo 9. - 10. november 2011

